Spojitosť medzi súpismi ľudských práv v Dohovore a v Charte

Skôr než prikročíme k podrobnému porovnaniu Charty a Dohovoru vyvstáva evidentná potreba stručného pohľadu do histórie oboch dokumentov.

Charta základných práv Európskej únie[1] je prvým dokumentom obsahujúcim písomnú katalogizáciu ustanovení za účelom ochrany ľudských práv v rámci Európskej únie, ktorý zabezpečuje právnu istotu a tiež prehľadnú viditeľnosť ľudských práv.

V období pred Chartou existovalo úsilie vytvoriť spoločnú „euroústavu" (oficiálne „Ústavu pre Európu") s úmyslom nahradiť všetky zmluvy EÚ jedným textom. Jej zakladajúcu zmluvu v Ríme 29. októbra 2004 podpísalo 25 členských štátov Európskej únie, čím dodali Charte právnu silu. Po niekoľkých debatách kvôli zamietavému hlasovaniu holandských a francúzskych voličov v referende bola zmluva napokon odmietnutá v roku 2005 a proces ratifikácie prerušený. Charta ako taká bola pôvodne súčasťou Európskeho dohovoru. Následne bola dňa 13. decembra 2007 v Portugalsku podpísaná Lisabonská zmluva[2], vytvorená ako náhrada vyššie uvedenej znefunkčnenej Ústavy pre Európu. Zmluva obsahovala veľké množstvo zmien, ktoré boli v podstate súčasťou spoločnej ústavy a dopĺňali dve základné zmluvy Európskej únie.

Ako je dobre známe, tieto dve hlavné zmluvy EÚ sú:
- Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva[3] (Zmluva o EHS) z roku 1958, známa aj pod názvom Rímska zmluva, ktorá bola v Lisabone premenovaná na Zmluvu o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ); a
- Zmluva o Európskej únii[4] (ZEÚ) alebo Maastrichtská zmluva z roku 1993, ktorá vytvorila Európsku úniu, novelizovaná Amsterdamskou zmluvou, Zmluvou z Nice a napokon Lisabonskou zmluvou. Nezahŕňala však vôbec žiadnu zmienku o základných či ľudských právach.

Lisabonská zmluva teda novelizovala tieto dve základné zmluvy v mnohých oblastiach a zmenila napríklad systém hlasovania. Ďalej dala členským štátom výslovné právo vystúpiť z EÚ a Charta základných práv sa stala právne záväznou. Najdôležitejšou zmenou však bola konsolidovaná právna subjektivita pre Európsku úniu. Je to jeden z najvýznamnejších aspektov, ktorý stanoví platformu pre EÚ ako právnickú osobu, aby sa stala signatárom Dohovoru.

Pre úplnosť uvedieme aj odkaz na článok 6 Zmluvy o Európskej únii, ktorý stanovuje:

---

[1] http://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/Pravnicka_fakulta/Sluzby/Kniznica/O_kniznici/Charta_-_EU.pdf
http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

[2] http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EN
http://ec.europa.eu/archives/lisbon_treaty/full_text/index_sk.htm

[3] nekonsolidovaná verzia Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (Zmluva o EHS):
http://www.cvce.eu/obj/treaty_establishing_the_european_economic_community_rome_25_march_1957-en-cca6ba28-0bf3-4ce6-8a76-6b0b3252696e.html
https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/ce32120061229sk00010331.pdf

[4] http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN
https://www.mzv.sk/App/WCM/media.nsf/vw_ByID/ID_3B704251D03F1D46C1257674002F6340_SK/$File/Zmluva_o_EU.pdf

„1. Únia uznáva práva, slobody a zásady uvedené v Charte základných práv Európskej únie zo 7. decembra 2000 upravenej 12. decembra 2007 v Štrasburgu, ktorá má rovnakú právnu silu ako zmluvy.
Ustanovenia charty žiadnym spôsobom nerozširujú právomoci Únie vymedzené v zmluvách.
Práva, slobody a zásady v charte sa vykladajú v súlade so všeobecnými ustanoveniami hlavy VII charty, ktorými sa upravuje jej výklad a uplatňovanie a pri riadnom zohľadnení vysvetliviek, na ktoré sa v charte odkazuje a ktoré označujú zdroje týchto ustanovení.
2. Únia pristúpi k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Týmto pristúpením nie sú dotknuté právomoci Únie vymedzené v zmluvách.
3. Základné práva tak, ako sú zaručené Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ako vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, predstavujú všeobecné zásady práva Únie.“

Zámerom Lisabonskej zmluvy je „dokončiť proces začatý Amsterdamskou zmluvou a Zmluvou z Nice, s cieľom posilniť efektívnosť a demokratickú legitimitu Únie a zlepšiť súdržnosť jej činnosti“[5]

Charta teda zjavne spojila do jedného dokumentu základné práva chránené v rámci EÚ. Po prvýkrát bola vyhlásená na zasadnutí Európskej rady v Nice v roku 2000 – bez právnej záväznosti. Nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy 1. decembra 2009 sa Charta stala právne záväznou pre inštitúcie EÚ a národné vlády.

Úmyslom jej samotného textu však nie je vytvoriť nové práva, ale zosumarizovať práva existujúce:

- sústavy občianskych, politických, hospodárskych a sociálnych práv (precedenčné práva Súdneho dvora Európskej únie (Európskeho súdneho dvora – ESD), práva a slobody zakotvené v Dohovore a práva a zásady spoločných ústavných tradícií členských štátov EÚ) a
- „tretiu generáciu“ základných práv (ochrana údajov, čisté životné prostredie, záruky pre bioetiku, dobrá správa vecí verejných).

Charta vychádza z Európskeho dohovoru o ľudských právach[6], Európskej sociálnej charty[7], judikatúry Európskeho súdneho dvora a existujúcich ustanovení právnych predpisov EÚ.

Na druhej strane bol vytvorený Európsky dohovor o ľudských právach (formálne Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd) ako medzinárodná zmluva na ochranu ľudských práv a základných slobôd v celej Európe.

Vypracovala ho Rada Európy v roku 1950 a platnosť nadobudol 3. septembra 1953. Všetky členské štáty Rady Európy (RE) sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru (47 k dnešnému dňu), a u nových členov Rady Európy sa očakáva ratifikácia Dohovoru pri najbližšej príležitosti.

---

[5] Preambula Lisabonskej zmluvy

[6] http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf
http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

[7] http://www.refworld.org/pdfid/3ae6b3678.pdf
https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Presentation/ESCRBooklet/Slovak.pdf

Dohovorom bol vytvorený Európsky súd pre ľudské práva (ESĽP). Bez zachádzania do podrobností je potrebné poznamenať, že v roku 1998 sa ESĽP stal plnohodnotnou stálou inštitúcie, pričom bola protokolom č. 11 Dohovoru[8] zrušená Európska komisia pre ľudské práva, ktorá dovtedy rozhodovala o prípustnosti sťažností. Každá osoba, ktorá pociťuje porušenie svojich práv v rámci Dohovoru členským štátom Rady Európy, môže predniesť svoj prípad pred ESĽP. Dohovor je jediným *medzinárodným* dokumentom o ľudských právach, ktorý poskytuje individuálnu ochranu na tak vysokej úrovni.

Z hľadiska štruktúry Dohovor pozostáva z troch častí (hláv). Hlavné práva a slobody sú obsiahnuté v Hlave I, zloženej z článkov 2 až 18. Hlava II (články 19 až 51) sa zaoberá zriadením súdu a pravidlami jeho činnosti. Hlava III obsahuje rôzne záverečné ustanovenia.

V januári 2010 bolo na podpis predložených pätnásť protokolov k Dohovoru. Možno ich rozdeliť do dvoch hlavných skupín: protokoly meniace rámec systému Dohovoru a protokoly rozširujúce práva, ktoré môžu byť chránené.

Charta obsahuje 54 článkov rozdelených do siedmych hláv: prvých šesť hláv sa zaoberá hmotnými právami v rámci týchto okruhov: dôstojnosť, slobody, rovnosť, solidarita, občianstvo, spravodlivosť. Posledná hlava obsahuje všeobecné ustanovenia upravujúce výklad a uplatňovanie Charty.

Pred posúdením konkrétnych ustanovení oboch dokumentov je nesmierne dôležité najprv v krátkosti nahliadnuť do pravidiel týkajúcich sa výkladu a uplatňovania Charty, aby sme pochopili súvislosť medzi Chartou a Dohovorom. Na úvod je potrebné poznamenať, že panuje určitá neistota ohľadom vzťahu medzi Chartou a Dohovorom.

Podstatu prepojenia oboch dokumentov treba hľadať medzi všeobecnými ustanoveniami Charty, ktoré upravujú jej výklad a uplatňovanie. Posledná hlava (články 51 až 54) sa zaoberá výkladom a uplatňovaním Charty v týchto aspektoch: Rozsah pôsobnosti (článok 51); Rozsah a výklad práv a zásad (52); Úroveň ochrany (53) a napokon Zákaz zneužívania práv (54).

Článok 51[9] Charty stanovuje rozsah pôsobnosti. Jeho cieľom je určiť oblasti pôsobnosti Charty a vzťahuje sa predovšetkým na inštitúcie a orgány Európskej únie, samozrejme v súlade so zásadou subsidiarity. Požiadavka rešpektovať základné práva definované v rámci Únie je záväzná pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie. Základné práva zaručené v Únii nemajú iný účinok než v rámci právomocí ustanovených zmluvami. Charta nemôže mať za následok rozšírenie rozsahu pôsobnosti práva Únie nad rámec právomocí Únie vymedzených v týchto zmluvách.

Článok 52[10] sa týka rozsahu a výkladu práv a zásad pre stanovenie pravidiel ich výkladu a zaoberá sa opatreniami na obmedzenie výkonu práv. Odsek dva

---

[8] http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/155.htm
http://www.ucps.sk/Protokol_c_11_k_EDLP

[9] Článok 51 – Rozsah pôsobnosti

1. Ustanovenia tejto charty sú pri dodržaní zásady subsidiarity určené pre inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie, a tiež pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie. V dôsledku toho rešpektujú práva, dodržiavajú zásady a podporujú ich uplatňovanie v súlade so svojimi príslušnými právomocami a pri zachovaní obmedzení právomocí Únie, ktoré boli na ňu prenesené zmluvami.

2. Táto charta nerozširuje rozsah pôsobnosti práva Únie nad rámec právomocí Únie, ani nezakladá žiadnu novú právomoc ani úlohu pre Úniu, ani nemení právomoci a úlohy vymedzené v zmluvách.

[10] Článok 52 – Rozsah a výklad práv a zásad

odkazuje na práva uznané v tejto Charte, ktoré sú predmetom ustanovení už predošlých zmlúv. Najdôležitejšiu otázku týkajúcu sa Dohovoru možno nájsť v treťom odseku s poslaním zabezpečiť súlad medzi Chartou a Dohovorom. Znenie článku 52 je nasledovné:

„V rozsahu, v akom táto charta obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v uvedenom dohovore. Toto ustanovenie nebráni tomu, aby právo Únie priznávalo širší rozsah ochrany týchto práv.“

Znamená to, že ak práva uvedené v Charte zodpovedajú aj právam zaručeným v Dohovore, zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovené v Dohovore. Je potrebné poznamenať, že toto ustanovenie tiež zahŕňa prípustné obmedzenia znamenajúce nutnosť pre zákonodarcu dodržať súlad s rovnakými normami, aké sú stanovené obmedzujúcimi opatreniami podľa Dohovoru, a to bez nepriaznivého vplyvu na autonómiu práva Únie a Európskeho súdneho dvora (ESD). Pozoruhodné je, že odkaz na Dohovor zahŕňa aj jeho protokoly. Význam a rozsah konkrétneho základného alebo ľudského práva neurčuje len samotný text, ale aj judikatúra ESĽP a ESD. Posledná veta článku 52 odseku 3 však umožňuje Únii priznať širší rozsah ochrany týchto práv, čo znamená, že úroveň ochrany zo strany Charty nemôže byť nikdy nižšia ako úroveň zaručená Dohovorom.

Článok 15 Dohovoru stanovuje:

„1. V prípade vojny alebo akéhokoľvek iného verejného ohrozenia existencie štátu, môže ktorákoľvek Vysoká zmluvná strana prijať opatrenia smerujúce k odstúpeniu od záväzkov vyplývajúcich z tohto dohovoru v rozsahu, v akom to bezprostredne vyžaduje naliehavosť situácie a za predpokladu, že tieto opatrenia sú zlučiteľné s jej inými záväzkami podľa medzinárodného práva.
2. Podľa tohto ustanovenia nie je možné odstúpiť od článku 2, s výnimkou úmrtí spôsobených dovolenými vojnovými činmi a od článkov 3, 4 (odsek 1) a 7.
3. Každá Vysoká zmluvná strana, ktorá využije svoje právo odstúpiť od záväzkov, v plnom rozsahu informuje generálneho tajomníka Rady Európy o opatreniach, ktoré prijala a o ich dôvodoch. Generálneho tajomníka Rady Európy informuje tiež o tom, kedy tieto opatrenia stratili platnosť a odkedy sa ustanovenia dohovoru znova vykonávajú v plnom rozsahu.“

---

1. Akékoľvek obmedzenie výkonu práv a slobôd uznaných v tejto charte musí byť ustanovené zákonom a rešpektovať podstatu týchto práv a slobôd. Za predpokladu dodržiavania zásady proporcionality možno tieto práva a slobody obmedziť len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Úniou, alebo ak je to potrebné na ochranu práv a slobôd iných.
2. Práva uznané v tejto charte, ktoré sú predmetom ustanovení zmlúv, sa vykonávajú za podmienok a v medziach vymedzených týmito zmluvami.
3. V rozsahu, v akom táto charta obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v uvedenom dohovore. Toto ustanovenie nebráni tomu, aby právo Únie priznávalo širší rozsah ochrany týchto práv.

Charta neovplyvňuje toto konkrétne ustanovenie Dohovoru, čiže členské štáty majú možnosť využiť výnimku z práv Dohovoru v prípade vojny alebo iného verejného ohrozenia života národa.

Zoznam práv, ktoré sa dajú považovať za zodpovedajúce právam v rámci Dohovoru, nezahŕňa v zmysle článku 52 odseku 3 Charty práva dopĺňajúce práva uvedené v Dohovore.

Články obsahujúce práva predložené v Dohovore, ktoré sa zhodujú s právami uvedenými v Charte, možno rozdeliť do dvoch skupín:

1. Články Charty, ktorých zmysel a rozsah je rovnaký ako v prípade zodpovedajúcich článkov Dohovoru.
2. Články, ktoré majú rovnaký zmysel ako zodpovedajúce ustanovenia Dohovoru, ale rozsah je širší.

Týmito dvoma skupinami sa budeme zaoberať neskôr. Teraz však poďme pokračovať článkom 53[11] Charty zameraným na úroveň ochrany naskutku určenej k udržaniu úrovne ochrany v rámci pôsobnosti práva Únie, medzinárodného práva a vnútroštátneho práva. S vedomým dôležitosti Dohovoru je tu o ňom výslovná zmienka.

Článok 54 [12] sa týka zákazu zneužívania práv a zodpovedá článku 17 Dohovoru, ktorý znie takto:

*„**Nič v tomto** dohovore sa nesmie **vykladať ako oprávnenie** pre štát, skupinu alebo osobu **vykonávať činnosť alebo uskutočniť skutok s cieľom narušiť práva alebo slobody** v dohovore zakotvené, **alebo na obmedzovanie týchto práv a slobôd vo väčšom rozsahu, než je stanovené** v dohovore.“*

Pri zvážení všetkých uvedených aspektov vrátime sa teraz ku konkrétnym článkom oboch základných dokumentov pre oblasť ľudských práv.

<u>Európsky dohovor o ľudských právach</u> obsahuje nasledujúce ustanovenia týkajúce sa ľudských práv s odkazom na konkrétne články Dohovoru (s vyňatím ostatných ustanovení týkajúcich sa procedurálnych aspektov):

Článok 1 – Záväzok dodržiavať ľudské práva
Článok 2 – Právo na život
Článok 3 – Zákaz mučenia
Článok 4 – Zákaz otroctva a nútenej práce
Článok 5 – Právo na slobodu a bezpečnosť
Článok 6 – Právo na spravodlivé súdne konanie
Článok 7 – Uloženie trestu výlučne na základe zákona
Článok 8 – Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života
Článok 9 – Sloboda myslenia, svedomia a náboženstva

---

[11] Článok 53 – Úroveň ochrany
„Žiadne ustanovenie tejto charty sa nesmie vykladať tak, že obmedzuje alebo poškodzuje ľudské práva a základné slobody uznané v rámci príslušného rozsahu ich pôsobnosti, právom Únie, medzinárodným právom a medzinárodnými zmluvami, ktorých zmluvnou stranou je Únia alebo všetky členské štáty, a najmä Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj ústavami členských štátov.“

[12] Článok 54 – Zákaz zneužívania práv
„Žiadne ustanovenie tejto charty sa nesmie vykladať tak, že zahŕňa právo vyvíjať činnosť alebo dopúšťať sa činov zameraných na poškodenie práv a slobôd uznaných v tejto charte alebo na ich obmedzenie vo väčšom rozsahu, ako je ustanovený v tejto charte.“

Článok 10 – Sloboda prejavu
Článok 11 – Sloboda zhromažďovania a združovania
Článok 12 – Právo uzavrieť manželstvo
Článok 13 – Právo na účinný opravný prostriedok
Článok 14 – Zákaz diskriminácie
Článok 15 – Odstúpenie vo výnimočných situáciách
Článok 16 – Obmedzenia politickej činnosti cudzincov
Článok 17 – Zákaz zneužitia práv

Protokoly:

Protokol č. 1: Článok 1 – Ochrana majetku
Článok 2 – Právo na vzdelanie
Článok 3 – Právo na slobodné voľby
Protokol č. 4: Článok 1 – Zákaz uväznenia pre dlh
Článok 2 – Sloboda pohybu
Článok 3 – Zákaz vyhostenia občanov
Článok 4 – Zákaz hromadného vyhostenia cudzincov
Protokol č. 6: Článok 1 – Zrušenie trestu smrti
Článok 2 – Trest smrti v čase vojny
Protokol č. 7: Článok 2 – Právo na odvolanie v trestných veciach
Článok 3 – Odškodnenie v prípade justičného omylu
Článok 4 – Právo nebyť opakovane súdený alebo trestaný
Článok 5 – Rovnosť medzi manželmi
Protokol č. 12: Článok 1 – Všeobecný zákaz diskriminácie
Protokol č. 13: Článok 1 – Zrušenie trestu smrti

Charta základných práv Európskej únie v Hlave I s titulom Dôstojnosť obsahuje nasledovné články:

Článok 1 – Ľudská dôstojnosť
Článok 2 – Právo na život
Článok 3 – Právo na nedotknuteľnosť osoby
Článok 4 – Zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu
Článok 5 – Zákaz otroctva a nútených prác

Hlava II s titulom Slobody obsahuje nasledovné články:

Článok 6 – Právo na slobodu a bezpečnosť
Článok 7 – Rešpektovanie súkromného a rodinného života
Článok 8 – Ochrana osobných údajov
Článok 9 – Právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu
Článok 10 – Sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania
Článok 11 – Sloboda prejavu a právo na informácie
Článok 12 – Sloboda zhromažďovania a združovania
Článok 13 – Sloboda umenia a vedeckého bádania
Článok 14 – Právo na vzdelanie
Článok 15 – Slobodná voľba povolania a právo na prácu
Článok 16 – Sloboda podnikania
Článok 17 – Vlastnícke právo

Článok 18 – Právo na azyl
Článok 19 – Ochrana v prípade vysťahovania, vyhostenia alebo extradície

Hlava III s titulom Rovnosť obsahuje nasledovné články:
Článok 20 – Rovnosť pred zákonom
Článok 21 – Nediskriminácia
Článok 22 – Kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť
Článok 23 – Rovnosť medzi ženami a mužmi
Článok 24 – Práva dieťaťa
Článok 25 – Práva starších osôb
Článok 26 – Integrácia osôb so zdravotným postihnutím

Hlava IV s titulom Solidarita obsahuje nasledovné články:
Článok 27 – Právo pracovníkov na informácie a konzultácie v rámci podniku
Článok 28 – Právo na kolektívne vyjednávanie a kolektívne akcie
Článok 29 – Právo na prístup k službám zamestnanosti
Článok 30 – Ochrana v prípade bezdôvodného prepustenia
Článok 31 – Spravodlivé a primerané pracovné podmienky
Článok 32 – Zákaz detskej práce a ochrana mladistvých pri práci
Článok 33 – Rodina a pracovný život
Článok 34 – Sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc
Článok 35 – Zdravotná starostlivosť
Článok 36 – Prístup k službám všeobecného hospodárskeho záujmu
Článok 37 – Ochrana životného prostredia
Článok 38 – Ochrana spotrebiteľa

Hlava V s titulom Občianstvo obsahuje nasledovné články:
Článok 39 – Právo voliť a byť volený vo voľbách do Európskeho parlamentu
Článok 40 – Právo voliť a byť volený vo voľbách do orgánov samosprávy obcí
Článok 41 – Právo na dobrú správu vecí verejných
Článok 42 – Právo na prístup k dokumentom
Článok 43 – Európsky ombudsman
Článok 44 – Petičné právo
Článok 45 – Sloboda pohybu a pobytu
Článok 46 – Diplomatická a konzulárna ochrana

Hlava VI s titulom Spravodlivosť obsahuje nasledovné články:
Článok 47 – Právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces
Článok 48 – Prezumpcia neviny a právo na obhajobu
Článok 49 – Zásady zákonnosti a primeranosti trestných činov a trestov
Článok 50 – Právo nebyť stíhaný alebo potrestaný v trestnom konaní dvakrát za ten istý trestný čin

Pri porovnávaní chránených práv predložených v Charte a v Dohovore zistíme, že prvá sústava ustanovení obsahuje články, ktorých zmysel a rozsah sú rovnaké v Charte aj v Dohovore.

CHARTA **DOHOVOR**

Článok 2 – Právo na život *1. Každý má právo na život.* *2. Nikto nesmie byť odsúdený na trest smrti ani popravený.*	***Článok 2 – Právo na život*** *1. Právo každého na život je chránené zákonom. Nikoho nemožno úmyselne zbaviť života s výnimkou výkonu súdom uloženého trestu nasledujúceho po odsúdení za spáchanie trestného činu, pre ktorý zákon ukladá tento trest.* *2. Zbavenie života sa nepovažuje za spôsobené v rozpore s týmto článkom, ak vyplýva z použitia sily, ktoré je bezpodmienečne nevyhnutné pri:* *a) obrane osoby proti nezákonnému násiliu;* *b) vykonávaní zákonného zatknutia alebo zabránení úteku osoby zákonne zadržanej;* *c) zákonnom potlačení nepokojov alebo vzbury.*

Odsek 1 Charty teda zjavne vychádza z prvej vety *odseku 1 článku 2 Dohovoru*. Druhá veta sa vzťahuje na trest smrti, ktorý bol zrušený na základe *článku 1 protokolu č. 6 k Dohovoru*. Na tomto ustanovení sa zakladá článok 2 odsek 2 Charty.

V súlade s článkom 53 odsek 3 Charty má článok 2 má rovnaký význam a rozsah, vrátane zákazových ustanovení uvedených v Dohovore.

CHARTA	**DOHOVOR**
Článok 4 – Zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu *Nikoho nemožno mučiť ani podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.*	***Článok 3 – Zákaz mučenia*** *Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.*

Článok 4 Charty zaručuje rovnaké práva ako článok 3 Dohovoru. Zakazuje telesný trest, postupy pri výsluchu porušujúce fyzickú integritu, ako aj metódy „stresu a nátlaku“ (napríklad státie pri stene, odopieranie spánku či jedla a pitia, ale aj nútenie väzňov stáť či chodiť nahí). Taktiež zahŕňa tri samostatné kategórie zakázaného zaobchádzania:
(1) mučenie;
(2) neľudské zaobchádzanie/trest a
(3) ponižujúce zaobchádzanie/trest.

Neexistuje náležitá všeobecne prijatá definícia toho, čo predstavuje „mučenie“. Mučenie je definované, či skôr v hrubých rysoch opísané, ako „úmyselné neľudské zaobchádzanie spôsobujúce veľmi závažné a kruté utrpenie“ (či už fyzické alebo duševné). Zlé zaobchádzanie „musí dosiahnuť minimálnu úroveň závažnosti“. Prahová úroveň závisí od všetkých okolností prípadu (dĺžka trvania, fyzické alebo duševné následky a v niektorých prípadoch pohlavie, vek a zdravotný stav poškodeného, atď.). Faktorom posudzovania rozdielu medzi uvedeným je zvyčajne *intenzita* zaobchádzania.

CHARTA	DOHOVOR
Článok 5 – Zákaz otroctva a nútených prác *1. Nikoho nemožno držať v otroctve alebo nevoľníctve.* *2. Od nikoho nemožno vyžadovať, aby vykonával nútené alebo povinné práce* *.*	***Článok 4 – Zákaz otroctva a nútenej práce*** *1. Nikoho nemožno držať v otroctve alebo nevoľníctve.* *2. Od nikoho sa nevyžaduje, aby vykonával nútené alebo povinné práce.*

Právo v článku 5 odseky 1 a 2 Charty zodpovedá článku 4 odsekom 1 a 2 Dohovoru s prakticky rovnakým znením.

Ohľadom odseku 1 nemožno odôvodniť žiadne obmedzenia, čiže tento zákaz je absolútny.

Slovné spojenie „nútené alebo povinné práce“ v odseku 2 je treba chápať vo svetle zákazových ustanovení obsiahnutých v článku 4 odsek 3 Dohovoru, ktorý obsahuje nasledujúce výnimky:

a) práca vyžadovaná počas pozbavenia slobody alebo v čase podmienečného prepustenia,

b) služba vojenského charakteru,

c) služba vyžadovaná v prípade núdze alebo pohromy ohrozujúcej život,

d) práca alebo služba, ktorá tvorí súčasť bežných občianskych povinností.

CHARTA	DOHOVOR
Článok 6 – Právo na slobodu a bezpečnosť *Každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť.*	***Článok 5 – Právo na slobodu a bezpečnosť*** *1. Každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane na základe postupu stanového zákonom:* *a) zákonné pozbavenie slobody osoby po odsúdení príslušným súdom;* *b) zákonné zatknutie alebo pozbavenie slobody z dôvodu nesplnenia rozhodnutia vydaného súdom v súlade so zákonom alebo s cieľom zabezpečiť splnenie povinnosti stanovenej zákonom;* *c) zákonné zatknutie alebo pozbavenie slobody za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak je to dôvodne považované za potrebné za účelom zabránenia spáchaniu trestného činu alebo úteku po jeho spáchaní;* *d) pozbavenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia za účelom výchovného dohľadu alebo jeho zákonné pozbavenie slobody za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán;* *e) zákonné pozbavenie slobody osôb, aby sa zabránilo šíreniu nákazlivej choroby, alebo duševne chorých osôb, alkoholikov, narkomanov alebo tulákov;*

f) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby, aby sa zabránilo jej nepovolenému vstupu na územie štátu, alebo osoby, proti ktorej sa vedie konanie o vypovedaní alebo vydaní.

2. Každý, kto je zatknutý, musí byť bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, oboznámený s dôvodmi svojho zatknutia a s každým obvinením proti nemu.

3. Každý, kto je zatknutý alebo pozbavený slobody v súlade s ustanovením odseku 1 písm. c) tohto článku, musí byť ihneď predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdnej moci a má právo, aby jeho vec bola prejednaná v primeranej lehote, alebo byť prepustený počas konania. Prepustenie sa môže podmieniť zárukou, že sa takáto osoba dostaví na pojednávanie.

4. Každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody, má právo podať návrh na začatie konania, v ktorom súd urýchlene rozhodne o zákonnosti pozbavenia jeho slobody a nariadi prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

5. Každý, kto bol zatknutý alebo pozbavený slobody v rozpore s ustanoveniami tohto článku, má nárok na odškodnenie.

Článok 6 Charty obsahuje práva zaručené v článku 5 Dohovoru, s rovnakým znením, významom a rozsahom. Oprávnene uplatnené obmedzenia nesmú byť nad rámec obmedzení povolených Dohovorom.

Právo na slobodu sa najčastejšie týka zatknutia a nezákonného pozbavenia slobody zo strany štátu. Právo na slobodu nie je absolútnym právom. Zabezpečuje, že osobu možno pozbaviť slobody len v súlade so zákonom. „*Osobná bezpečnosť*“ sa vzťahuje na zákaz svojvoľného pozbavenia slobody zo strany štátu. Zatknutie je najbežnejší typ zásahu do slobody. Nie každý zatknutý je pozbavený slobody (napr. osoby vzaté na policajnú stanicu a potom bez obvinenia prepustené), ale ak je zatknutie nezákonné, akékoľvek následné pozbavenie slobody bude tiež nezákonné. Inou formou pozbavenia slobody je *zadržanie*, ktoré sa najčastejšie spája s odňatím slobody. V prípade „*nezákonnosti*“ dĺžka doby sama o sebe nie je rozhodujúca. Dôvody zákonného pozbavenia slobody jedinca sú taxatívne uvedené v článku 5 Dohovoru.

CHARTA **DOHOVOR**

Článok 7 – Rešpektovanie súkromného a rodinného života

Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a komunikácie.

Článok 8 – Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života

1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.

Článok 7 Charty zodpovedá článku 8 Dohovoru. Od 1. júna 2010 bolo slovo „korešpondencia“ nahradené slovom „komunikácia“, čo je jediný rozdiel. „Komunikácia“ zahŕňa listy, telefónne hovory, faxy aj e-maily. ESĽP nepodal vyčerpávajúcu definíciu pojmu „*súkromný život*“. Východiskovým bodom opisu „*rodinného života*“ je pokrvný vzťah, ale na etablovanie rodinného života môžu postačovať aj finančné a emocionálne väzby. Štátny orgán môže zasiahnuť do výkonu práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života človeka iba na základe vyčerpávajúceho zoznamu dôvodov uvedeného v článku 8 Dohovoru: národná bezpečnosť, verejná bezpečnosť, hospodársky blahobyt krajiny, predchádzanie nepokojom alebo zločinnosti, ochrana zdravia alebo morálky a ochrana práv a slobôd iných.

CHARTA

Článok 10 (1) – Sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania

1. Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania. Toto právo zahŕňa slobodu zmeniť svoje náboženské vyznanie alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženské vyznanie alebo vieru sám alebo spoločne s inými, či už verejne alebo súkromne, bohoslužbou, vyučovaním, vykonávaním úkonov a zachovávaním obradov.

.

DOHOVOR

Článok 9 – Sloboda myslenia, svedomia a náboženstva

1. Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva; toto právo zahŕňa slobodu zmeniť náboženstvo alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať náboženstvo alebo vieru sám alebo spoločne s inými, verejne alebo súkromne, bohoslužbou, vyučovaním, náboženskými úkonmi a zachovávaním obradov.

2. Sloboda prejavovať náboženstvo alebo vieru môže podliehať len takým obmedzeniam, ktoré sú stanovené zákonom, a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme verejnej bezpečnosti, ochrany verejného poriadku, zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.

Toto konkrétne právo je zrejme jedným z najstarších uznávaných práv. Rovnako je chránené právo *nemať* náboženské vyznanie alebo *nezúčastňovať sa* náboženských úkonov. Obmedzenia týkajúce sa tohto práva musia byť v súlade s článkom 9 odsek 2 Dohovoru.

CHARTA	DOHOVOR
Článok 11 - Sloboda prejavu a právo na informácie *1. Každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie a myšlienky bez zasahovania orgánov verejnej moci a bez ohľadu na hranice.* *2. Rešpektuje sa sloboda a pluralita médií* *.*	***Článok 10 - Sloboda prejavu*** *1. Každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. (Tento článok nebráni štátom, aby vyžadovali udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnostiam.)* *2. Výkon týchto slobôd, pretože zahŕňa povinnosti aj zodpovednosť, môže podliehať takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré stanovuje zákon, a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejnej bezpečnosti, na predchádzanie nepokojom alebo zločinnosti, ochranu zdravia alebo morálky, ochranu povesti alebo práv iných, zabránenia úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci*

Článok 11 Charty zodpovedá článku 10 Dohovoru. Obmedzenie výkonu tohto práva nesmie byť nad rámec uvedený v článku 10 odsek 2 Dohovoru bez ohľadu na prípadné obmedzenia, ktoré môže uložiť súťažné právo Únie na právo členských štátov zavádzať udeľovanie licencií (vysielanie, televízia alebo kino).

CHARTA	DOHOVOR
Článok 17 – Vlastnícke právo *1. Každý má právo vlastniť svoj oprávnene nadobudnutý majetok, užívať ho, nakladať s ním a odkázať ho. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku, s výnimkou verejného záujmu, v prípadoch a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon, pričom musí byť včas vyplatená spravodlivá náhrada. Užívanie majetku môže byť upravené zákonom v nevyhnutnej miere v súlade so všeobecným záujmom.* *2. Duševné vlastníctvo je chránené.*	***Článok 1 Protokolu č. 1 – Ochrana majetku*** *Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré stanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.* *Predchádzajúce ustanovenie však nebráni právu štátu prijímať zákony, ktoré považuje za nevyhnutné, aby upravil užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom alebo zabezpečil platenie daní alebo iných poplatkov alebo pokút.*

Článok 17 Charty vychádza z článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru a je spoločný pre všetky ústavy členských štátov. Jeho znenie bolo aktualizované, ale zmysel a rozsah tohto práva sú rovnaké ako zmysel a rozsah práva zaručeného

článkom 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru, pričom obmedzenia výkonu tohto práva nesmú byť nad rámec obmedzení v ňom uvedených.

CHARTA	DOHOVOR
Článok 19 (1) – Ochrana v prípade vysťahovania, vyhostenia alebo extradície *1. Hromadné vyhostenie je zakázané.*	***Článok 4 Protokolu č. 4 – Zákaz hromadného vyhostenia cudzincov*** *Hromadné vyhostenie cudzincov je zakázané.*
Článok 19 (2) *2. Nikto nesmie byť vysťahovaný, vyhostený ani vydaný do štátu, v ktorom existuje vážne riziko, že bude vystavený trestu smrti, mučeniu alebo inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.*	***Článok 3 Protokolu č. 4 - Zákaz vyhostenia občanov*** *1. Nikoho nemožno, či už individuálne alebo hromadne, vyhostiť z územia štátu, ktorého je občanom.* *2. Nikoho nemožno pozbaviť práva vstúpiť na územie štátu, ktorého je občanom.*

Článok 19 odsek 1 Charty má rovnaký význam a rozsah vo vzťahu k hromadnému vyhosteniu ako článok 4 Protokolu č. 4 k Dohovoru. Toto právo vychádza z práva členských štátov kontrolovať vstup, pobyt a vyhostenie cudzích štátnych príslušníkov. Jeho účelom je zabezpečiť, aby nebolo možné prijať žiadne opatrenie na vyhostenie všetkých osôb s konkrétnou štátnou príslušnosťou. Tento konkrétny zákaz v medzinárodnom práve vychádza z dvoch princípov – zákazu diskriminácie a zákazu svojvôle.

Článok 19 odsek 2 Charty odkazuje na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva ohľadom článku 3 Dohovoru.

CHARTA	DOHOVOR

Článok 48 – Prezumpcia neviny a právo na obhajobu

1. Každý, kto je obvinený, sa považuje za nevinného, kým jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom.

2. Každý, kto je obvinený, má zaručené právo na obhajobu

.

Článok 6 (2) a (3) – Právo na spravodlivé súdne konanie

2. Každý, kto je obvinený z trestného činu, považuje sa za nevinného, dokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom.

3. Každý, kto je obvinený z trestného činu, má tieto minimálne práva:

a) byť bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, podrobne oboznámený s povahou a dôvodom obvinenia vzneseného proti nemu;

b) mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby;

c) obhajovať sa osobne alebo prostredníctvom obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá dostatok prostriedkov na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú;

d) vypočúvať alebo dať vypočúvať svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie na vypočúvanie svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok, ako v prípade svedkov proti nemu;

e) mať bezplatnú pomoc tlmočníka, ak nerozumie jazyku používanému pred súdom, alebo ak týmto jazykom nehovorí.

Prezumpcia neviny a právo na obhajobu zaručené článkom 48 Charty patria k najdôležitejším základným právam trestnoprávnej legislatívy v angloamerickom obecnom (zvykovom) práve aj v právnych poriadkoch kontinentálnej Európy. To isté platí pre článok 6 odseky 2 a 3 Dohovoru, v rovnakom význame a rozsahu v súlade s článkom 52 odsek 3 Charty. Prezumpcia neviny znamená, že osoba obvinená z trestného činu sa považuje za nevinnú, kým jej vina nebola preukázaná zákonným spôsobom. Z tohto hľadiska dôkazné bremeno spočíva na orgánoch činných v trestnom konaní s povinnosťou dokázať, že obvinený spáchal trestný čin. Ak sa to orgánom nepodarí dokázať, obvinený musí byť zbavený viny. Úlohou orgánov je informovať obvineného o prípade vznesenom voči nemu, aby si mohol pripraviť a predniesť svoju obhajobu.

Pojem „obvinenie z trestného činu“ má autonómny význam. Konkrétne právo sa nevzťahuje na postupy v rámci vyšetrovania trestnej činnosti, ako sú krvné testy alebo dychové skúšky, lekárske vyšetrenia, odobratie odtlačkov prstov, prehliadky, alebo skupinová identifikácia. Ďalším všeobecným základným právnym princípom a právom v trestnom konaní je právo na obhajobu. V tejto súvislosti sú stanovené spoločné minimálne štandardy, ako je prístup k právnemu poradenstvu, prístup k bezplatnému tlmočeniu a prekladu alebo oboznámenie podozrivých osôb o ich právach.

CHARTA **DOHOVOR**

Článok 49 odsek 1 (vynímajúc poslednú vetu) a 2 – Zásady zákonnosti a primeranosti trestných činov a trestov

1. Nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu. ***Ak po spáchaní trestného činu zákon ustanovuje miernejší trest, uloží sa tento trest****.*

2. Tento článok nebráni súdeniu a potrestaniu osoby za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, bolo trestné podľa všeobecných právnych zásad uznávaných ***spoločenstvom*** *národov.*

Článok 7 - Uloženie trestu výlučne na základe zákona

1. Nikoho nemožno uznať za vinného zo spáchania trestného činu na základe skutku alebo opomenutia, ktoré v čase jeho spáchania nie je považované podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva za trestný čin. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu.

2. Tento článok nebráni súdeniu a potrestaniu osoby za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, bolo trestné podľa všeobecných právnych zásad uznávaných civilizovanými národmi.

Odsek 1 článku 49 Charty odkazuje na „trestný čin“ – platí teda iba vtedy, keď je osoba uznaná za vinnú (zo spáchania trestného činu). Tento článok sa týka len trestného stíhania. Pojem „trest“ má v tomto smere autonómny význam znamenajúci opatrenie uložené po uznaní za vinného zo spáchania trestného činu. Z odseku 2 bola odstránená zmienka o „civilizovaných“ národoch, čo však nemení zmysel tohto odseku. V súlade s článkom 52 odsek 3 Charty má tu zaručené právo rovnaký význam a rozsah ako právo zaručené článkom 7 Dohovoru. Článok 49 odsek 3 Charty[13] uvádza všeobecnú zásadu proporcionality medzi trestami a trestnými činmi, ktorú predpokladajú jednak ústavné tradície členských štátov ako aj judikatúra Európskeho súdneho dvora. Článok 49 uvádza tri hlavné zásady: zákonnosť (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), zákaz retroaktivity a primeranosť.

Budeme teraz pokračovať druhou sústavou ustanovení Charty <u>s významom rovnakým</u> ako zodpovedajúce články Dohovoru, ale <u>so širším rozsahom</u>:

CHARTA

Článok 9 – Právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu

Právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu sa zaručuje v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, ktoré upravujú výkon týchto práv.

DOHOVOR

Článok 12 – Právo uzavrieť manželstvo

Muži a ženy, ktorí sú na to vekom spôsobilí, majú právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, ktoré upravujú výkon tohto práva.

Článok 9 Charty upravuje rovnakú oblasť ako článok 12 Dohovoru, avšak s rozšírenou pôsobnosťou na iné formy uzavretia manželstva v bežnom slova zmysle, pokiaľ sú tieto formy ustanovené vnútroštátnymi právnymi predpismi. Ide o

[13] Článok 49 odsek 3: „*Prísnosť trestov nesmie byť neprimeraná trestnému činu*.“

modernizáciu znenia pre prípady, kedy vnútroštátne právne predpisy uznávajú alternatívy manželstva (vrátane manželstva medzi osobami rovnakého pohlavia).

CHARTA

Článok 12 (1) - Sloboda zhromažďovania a združovania

1. Každý má právo pokojne sa zhromažďovať a slobodne sa združovať s inými na všetkých úrovniach, najmä v súvislosti s politickými, odborárskymi a občianskymi otázkami, z čoho vyplýva, že každý má právo zakladať na ochranu svojich záujmov odbory alebo vstupovať do nich.

DOHOVOR

Článok 11 - Sloboda zhromažďovania a združovania

1. Každý má právo na slobodu pokojného zhromažďovania a na slobodu združovať sa s inými, vrátane práva zakladať na obranu svojich záujmov odbory, alebo vstupovať do nich.

2. Výkon týchto práv môže podliehať len takým obmedzeniam, ktoré stanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, na predchádzanie nepokojom alebo zločinnosti, ochranu zdravia alebo morálky alebo ochranu práv a slobôd iných. Tento článok nebráni zavedeniu zákonných obmedzení na výkon týchto práv príslušníkmi ozbrojených síl, polície a úradníkmi štátnej správy.

Každý má právo:
- pokojne sa zhromažďovať a
- slobodne sa združovať na všetkých úrovniach, najmä v súvislosti s politickými, odborárskymi a občianskymi otázkami.

Politické strany na úrovni Únie prispievajú k vyjadrovaniu politickej vôle občanov Únie. Význam článku 12 odsek 1 Charty je rovnaký ako význam článku 11 Dohovoru, ale jeho rozsah je širší, keďže sa vzťahuje na všetky úrovne (vrátane európskej úrovne). S odvolaním sa na článok 52 odsek 3 Charty obmedzenia nesmú prekročiť rámec uvedený v článku 11 odsek 2 Dohovoru.

CHARTA

Článok 14 (1), (3) – Právo na vzdelanie

1. Každý má právo na vzdelanie a na prístup k odbornému a ďalšiemu vzdelávaniu.

(2. Toto právo zahŕňa možnosť bezplatnej povinnej školskej dochádzky.)

3. Sloboda zakladať vzdelávacie inštitúcie za predpokladu dodržiavania demokratických zásad a právo rodičov zabezpečiť vzdelanie a výchovu svojich detí v zhode s ich náboženským, filozofickým a pedagogickým presvedčením sa rešpektuje v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, ktoré upravujú výkon tohto práva.

DOHOVOR

Článok 2 Protokolu č. 1 – Právo na vzdelanie

Nikomu nemožno odoprieť právo na vzdelanie. Pri výkone akýchkoľvek funkcií v oblasti výchovy a výučby, ktoré štát vykonáva, bude rešpektovať právo rodičov zabezpečovať túto výchovu a vzdelávanie v zhode s ich vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.

Tento konkrétny článok Charty je potrebné posudzovať s rozšíreným rozsahom zahŕňajúcim prístup k *odbornému a ďalšiemu vzdelávaniu*. Toto právo na vzdelanie sa vzťahuje na materské, základné a stredné školstvo, aj na vyššie vzdelávanie vrátane univerzitného školstva a odborného vzdelávania. Podstata tohto práva však do značnej miery závisí na úrovni a type predmetného vzdelávania: základné vzdelávanie má univerzálny charakter, je povinné a musí byť poskytované bezplatne, čo však samozrejme neznamená, že všetko základné vzdelávanie musí byť bezplatné.

CHARTA	**DOHOVOR**
Článok 47 (1) – Právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces *Každý, koho práva a slobody zaručené právom Únie sú porušené, má za podmienok ustanovených v tomto článku právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom.*	***Článok 13 – Právo na účinný opravný prostriedok*** *Každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, má právo na účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom bez ohľadu na to, že porušenie spôsobili osoby pri plnení ich úradných povinností.*
Článok 47 (2) a (3) *Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Každý musí mať možnosť poradiť sa, obhajovať sa a nechať sa zastupovať. Právna pomoc sa poskytuje osobám, ktoré nemajú dostatočné prostriedky v prípade, ak je táto pomoc potrebná na zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti.*	***Článok 6 (1) – Právo na spravodlivé súdne konanie*** *1. Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by vzhľadom na osobitné okolnosti mohla byť verejnosť konania na ujmu záujmom spravodlivosti.*

Článok 47 odsek 1 Charty vychádza z článku 13 Dohovoru. Druhý odsek zodpovedá článku 6 odsek 1 Dohovoru. V právnych predpisoch Únie sa právo na spravodlivé prejednanie záležitosti neobmedzuje na spory týkajúce sa občianskoprávnych práv a záväzkov, čo je jeden z dôsledkov toho, že Európska únia je spoločenstvo založené na zásadách právneho štátu. Odsek 3 uvádza povinnosť poskytnúť právnu pomoc, ak by absencia takejto pomoci narušila právo na účinný

prostriedok nápravy. Tento článok Charty kombinuje dve práva – právo na spravodlivé súdne konanie a právo na účinný prostriedok nápravy.

CHARTA	**DOHOVOR**
Článok 50 – Právo nebyť stíhaný alebo potrestaný v trestnom konaní dvakrát za ten istý trestný čin *Nikoho nemožno stíhať alebo potrestať v trestnom konaní za trestný čin, za ktorý už bol v rámci Únie oslobodený alebo odsúdený konečným rozsudkom v súlade so zákonom.* .	***Článok 4 Protokolu č. 7 – Právo nebyť opakovane súdený alebo trestaný*** *1. Nikoho nemožno stíhať alebo potrestať v trestnom konaní podliehajúcom právomoci toho istého štátu za trestný čin, za ktorý už bol oslobodený alebo odsúdený právoplatným rozsudkom v súlade so zákonom a trestným poriadkom tohto štátu.* *2. Ustanovenia predchádzajúceho odseku nie sú na prekážku obnove konania v súlade so zákonom a trestným poriadkom príslušného štátu, ak nové alebo novoodhalené skutočnosti alebo podstatná chyba v predchádzajúcom konaní mohli ovplyvniť rozhodnutie vo veci.* *3. Od tohto článku nemožno odstúpiť podľa článku 15 dohovoru.*

Článok 50 treba zvažovať s rozšírenou pôsobnosťou na úrovni Európskej únie medzi vnútroštátnymi súdmi členských štátov. Je to pravidlo požiadavky „*non bis in idem*“ („nie dvakrát v tej istej veci“) často označované aj ako *dvojité potrestanie za ten istý trestný čin*, ktoré tiež zakazuje dvojité stíhanie. Tento princíp v podstate znamená, že je zakázané druhýkrát začať konanie alebo otvoriť rozsudok proti tej istej osobe za ten istý trestný čin, alebo s rovnakými vnútroštátnymi súdmi.

Po porovnávacom prehľade vyššie uvedených dvoch sústav článkov mali by sme sa stručne pozrieť na zvyšok práv zaručených Chartou bez ich vyčerpávajúceho obsiahnutia (len s odkazom na najdôležitejšie práva) a bez uvedenia znenia týchto článkov.

Článok 1 – Ľudská dôstojnosť

Dôstojnosť je v podstate nielen jedným zo základných práv, ale vystihuje aj ich podstatu. Právo na ľudskú dôstojnosť uznáva, že každý ľudský život má hodnotu nezávisle na akýchkoľvek faktoroch (napr. na spoločenskom postavení), pričom táto hodnota je rovnaká u všetkých ľudských bytostí bez ohľadu na ich charakteristiku (pohlavie, rasa, etnický pôvod, vek, zdravotné postihnutie, atď.). Článok 1 zaručuje právo na život a zakazuje mučenie, otroctvo, trest smrti, eugenické praktiky a klonovanie ľudských bytostí. Všeobecne povedané, mučenie, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie, krutý a neobvyklý trest, zjavné popretie základných práv či dokonca diskriminácia na základe pohlavia, rasy atď. považujú sa za porušenie ľudskej dôstojnosti.

Článok 3 – Právo na nedotknuteľnosť osoby

Zásady článku 3 sú zahrnuté v Dohovore o ľudských právach a biomedicíne. Pokiaľ ide o slobodný a informovaný súhlas, k porušeniu práva na nedotknuteľnosť osoby nedochádza vtedy, ak daná osoba chápe riziká a výhody zvoleného postupu (ako aj jeho alternatív) a slobodne dá svoj súhlas. Tento konkrétny článok zakazuje eugenické praktiky (napríklad nútená sterilizácia, nútené tehotenstvo a prerušenie tehotenstva, atď.) a tiež reprodukčné klonovanie ľudských bytostí.

Článok 8 Charty vyžaduje ochranu osobných údajov, záruka ktorej vychádza okrem iného z článku 8[14] Dohovoru.

Článok 13 – Sloboda umenia a vedeckého bádania

Toto právo pramení z práva na slobodu myslenia a prejavu a môže byť predmetom obmedzení výkonu uvedených v článku 10 Dohovoru (Sloboda prejavu).

Článok 16 – Sloboda podnikania

Tento konkrétny článok vychádza z judikatúry Európskeho súdneho dvora. Obmedzenie výkonu tohto práva sa riadi článkom 52 odsek 1 Charty.

Článok 20 – Rovnosť pred zákonom

Princíp právneho štátu je obsiahnutý vo všetkých európskych ústavách a rovnako ho ctí aj súd, čomu zodpovedá tento článok.

Článok 21 – Nediskriminácia

Toto ustanovenie siaha nad rámec článku 14 Dohovoru ohľadom poskytovanej ochrany. Ustanovenie sa nevzťahuje na obmedzený okruh osôb. Kategórie ľudí, ktorí musia byť chránení, možno podľa potreby rozšíriť na sociálne potreby. Ak sa zaobchádzanie s osobami v podobnom postavení výrazne líši od zaobchádzania považovaného za bežné, je nutné uviesť primerané a objektívne zdôvodnenie v závislosti od účelu opatrenia a primeraný vzťah medzi daným opatrením snažiacim sa dosiahnuť ho a cieľom konkrétneho opatrenia.

Článok 23 – Rovnosť medzi ženami a mužmi

Ustanovenie sa týka všetkých oblastí a zahŕňa nielen rovnosť, pokiaľ ide o rovnakú odmenu za rovnakú prácu, ale vzťahuje sa aj na rovnú účasť vo všetkých sférach spoločnosti.

---

[14] Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života

1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.

Článok 24 – Práva dieťaťa

Týkajú sa detí do veku 18 rokov, pokiaľ príslušné vnútroštátne právne predpisy neuznávajú skorší vek dosiahnutia plnoletosti, pričom ustanovenia chránia základné záujmy detí.

Článok 26 – Integrácia osôb so zdravotným postihnutím

Táto záruka vychádza zo všeobecnej požiadavky nediskriminácie a rovnakého zaobchádzania.

Charta v článkoch 27 až 38 zaručuje základné práva pracovníkov a spotrebiteľov v rámci Hlavy IV s titulom Solidarita, vrátane práva na informácie, na spravodlivé a primerané pracovné podmienky, na sociálne zabezpečenie a zdravotnú starostlivosť, či ustanovenia o ochrane životného prostredia.

Pod pojmom práva občanov v článkoch 39 až 46 Charta poskytuje záruky za účelom ochrany práv týkajúcich sa volieb, európskeho ombudsmana a tiež slobody pohybu a pobytu.

Na záver stojí za to urobiť pár poznámok o vzťahoch medzi Európskym súdnym dvorom (ESD), Dohovorom a Európskym súdom pre ľudské práva (ESĽP). Článok 6 odsek 2 Zmluvy o Európskej únii[15] (ZEÚ) stanovuje, že EÚ pristúpi k Dohovoru, ktorý EÚ kolektívne podpíše podobne ako učinia jednotlivé krajiny. Keď sa tak stane, EÚ bude ako celok podliehať právomoci štrasburského súdu a následne bude možné napadnúť opatrenia na úrovni EÚ priamo pred súdom. Existujúce vzťahy medzi ESD a ESĽP by sa zjavne dali opísať ako vzájomné uznávanie a spolupráca. Nie je jasné, či po pristúpení budú rozhodnutia ESD napadnuteľné v Štrasburgu. Je však pravdepodobné, že v dôsledku článku 6 (2) Zmluvy o Európskej únii by malo existovať právo na odvolanie z ESD k ESĽP, ak by nejaký zákon EÚ bol napadnutý pre porušenie práva zakotveného v Dohovore. Je však dôležité si uvedomiť, že Európsky súdny dvor sa nikdy nestane niečím ako všeobecným ústavným súdom – má právomoc riešiť iba prípady, ktoré spadajú do pôsobnosti práva EÚ. Nie je nutné, aby boli vyčerpané miestne opravné prostriedky. Aj súd nižšej inštancie sa môže sám rozhodnúť predložiť daný prípad Európskemu súdnemu dvoru. Situácia je výrazne odlišná v prípade ESĽP – ten sa zaoberá daným prípadom až po tom, čo absolvoval celú cestu po najvyšší súd predmetnej krajiny. Pokiaľ daný prípad túto cestu neabsolvoval, ESĽP ho neprijme. Po prijatí Lisabonskej zmluvy by mohli rozdiely medzi ESD a ESĽP viesť k vyššiemu počtu prípadov z oblasti ľudských práv, ktorými sa bude zaoberať ESD. Záväzný štatút Charty EÚ a možnosť vyššieho štandardu ochrany by mohli zatraktívniť ľuďom v EÚ cestu do Luxemburska skôr než do Štrasburgu. Uvidíme...

---

[15] Článok 6 (2) ZEÚ
„Únia pristúpi k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Týmto pristúpením nie sú dotknuté právomoci Únie vymedzené v zmluvách.“